

Neuroloog

Lien en ik wisselen alle alzheimergerelateerde taken af en vandaag ben ik weer aan de beurt om de kwelling van een bezoek aan de neuroloog te ondergaan. Zodra we zijn kamer binnenstappen, sterft mijn moeder alsmaar verder, ze weet zelf niet eens waarom, het is de vernedering die ze hier moet doorstaan.

Eerst wordt een hersenscan gemaakt. Ik mag niet mee naar binnen en moet mijn angstige moeder achterlaten in de handen van de witte-schortenbrigade die nauwelijks een vriendelijk woord over heeft voor deze zachtaardige schat van een patiënte.

Zuchtend laat ik me neervallen op een plastic ziekenhuisstoel, terwijl ik die dametjes en heertjes het liefst van al zou toeschreeuwen dat ze verdomme beter ander werk kunnen gaan zoeken als ze het niet aankunnen om zieke mensen als mijn moeder met een zachte, geruststellende hand tot rust te brengen.

Na een minuut of twintig krijg ik mijn moeder terug. Ze loopt er verward bij, maar is blij me terug te zien.

Op naar de volgende geseling, de ‘mini-mental state exam’. De neuroloog steekt onmiddellijk van wal met zijn vragenlijst. Hij werkt die op een routineuze manier af, zonder enige vorm van gevoel.

Mijn moeder is totaal van streek. En ik nog meer. Een alzheimerpatiënt confronteren met vragen waarop ze sowieso geen antwoord weet is funest, dat weet iedereen.

‘Wat is uw naam, mevrouw?’

‘Monique Devos!’ zegt ze, zo trots als een kind dat in het eerste leerjaar voor het eerst feilloos twee woordjes van het schoolbord afleest.

‘Welk jaar is het nu, Monique?’

In de snelheid waarmee de uitdrukking op haar gezicht verandert van zelfverzekerd naar totaal hulpeloos, herken ik het gedrocht dat haar hersenen in zijn greep heeft. Desondanks blijft ze respectvol, of eerder onderdanig kijken naar de alleswetende dokter. Voor haar is een dokter nog altijd een soort heilige, of het nu gaat om haar huisarts, de gynaecoloog of de man die nu voor haar zit.

Ik heb respect voor iedereen die mijn respect waard is, maar niet omwille van titels, een functie of diploma’s. Mijn afkeer van zijn gedrag staat op mijn gezicht af te lezen, maar hij heeft het te druk met zichzelf en gaat door met zijn harteloze inquisitie. Ik zou willen schreeuwen dat hij toch wel intelligent genoeg is om te weten dat mijn moeder geen tijdsbesef meer heeft, maar ik hou me gedeisd, uit liefde voor haar.

Ze gluurdt angstig naar mij en kijkt me machteloos aan met ogen die smeken: ‘Zeg jij het.’

Ze zwijgt in alle talen. Alsof ze weet dat ze het antwoord niet aan mij mag vragen. Mijn maag keert om. In gedachten gil ik naar de man in de witte jas. Is dit verdomd echt nodig? Moet zij zo gekleineerd worden? Nog dieper vernederd? Heeft ze verdomme al niet voldoende onmenselijks moeten doorstaan?

Ik herken ook wat zij nu voelt. In het begin van mijn carrière, toen ik nog niks wist van zaken doen, kon zoiets me overvallen als een hogergeplaatste, een managing director, een topman uit de organisatie of wie dan ook naar wie ik opkeek me een vraag stelde en ik het juiste antwoord niet kon geven. Dat gevoel van ‘ik ben niet goed genoeg’ moet zij dertig vragen lang in haar ziel voelen bijten.

‘2000? 2010?’ vervolgt de neuroloog.

‘Ja! 2000!’ zegt ze, en haar gezicht klaart op.

Een koude rilling trekt langs mijn ruggengraat. Hij verroert geen spier en gaat gewoon door.

‘In welk seizoen zijn we nu?’

‘De zomer!’ roept ze uit.

De bomen staan in bonte kleurenpracht, dus ‘herfst’ zou ook een goed antwoord kunnen zijn geweest, maar volgens de regels van het spel heeft mijn moeder absoluut gelijk, op achttien september is het nog altijd zomer.

‘Welke dag is het vandaag?’

‘Woensdag?’ vraagt ze aarzelend aan mij.

‘Misschien kunt u beter achterin plaatsnemen, mevrouw,’ zegt de neuroloog tegen mij. ‘Uw moeder wordt te veel beïnvloed.’

Hier zit ik dan.

En wat zal er nu gebeuren, denkt hij?

Mijn moeder zal bij elke vraag achteromkijken.

Hij vraagt haar een rekensom te maken.

Ze draait zich om.

‘Kom, Monique,’ zegt hij. ‘Kijk maar naar mij, hier, ik schrijf het even voor je neer.’

Hij overhandigt haar het papier, maar van hieruit kan ik niet zien wat ze opschrijft. Daarna wordt haar gevraagd om het woord ‘dossier’ van achteren naar voren te spellen.

Ze draait zich om.

‘Kijk maar naar de dokter, mama, hij wil zien hoe goed je het kan.’

Wat moet ik anders zeggen?

‘Ik zal je nu drie woordjes voorlezen, Monique. Je moet ze gewoon voor mij herhalen: aardbei – biefstuk – narcis.’

‘Aardbei, biefstuk, narcis,’ zegt ze.

Ze draait zich om, apetrots, en ik ben al net zo trots.

Dan wil de neuroloog dat ze iets tekent, maar ik kan niet horen of zien wat. Ze heeft een paar minuten rust gevonden in het onbeantwoord laten van zijn vragen en kijkt niet meer om.

‘Welke drie woordjes heb ik jou daarnet voorgelezen, Monique?’ vraagt hij dan.

‘Aardbei,’ zegt ze.

Het is niet vreemd dat ze dat heeft onthouden, ik zou niet eens kunnen zeggen hoeveel bakjes ze vroeger voor ons heeft gemaakt, voor zichzelf, voor Lien en mij en voor papa, alles eerlijk verdeeld en bedolven onder de poedersuiker. Wie er ijs bij wilde, kon dat van haar krijgen. Dan voelde ze zich ook minder schuldig over haar eigen voorliefde voor roomijs.

‘En wat nog meer?’ vraag de neuroloog.

Ze draait zich om, totaal in de war.

‘Ik weet het niet,’ zegt ze, met haar hoofd van links naar rechts schuddend, het teken dat ze er meer dan genoeg van heeft.

Ze haalde 21 op 30, terwijl dat een half jaar eerder nog 23 was. Mijn zus was toen de begeleidende dochter geweest. Alles wat zij vertelde herken ik, vooral de schrijnende aanblik van mijn onmachtige moeder.

Het lijkt een mooie score. Als het een schooltoets was, had ze een ruime voldoende gehaald. Ik zou er tijdens mijn studie dik tevreden mee zijn geweest. Maar deze test is anders, hij is al even misleidend als de hersenkronkels van een alzheimerpatiënt zelf. In het beginstadium van de ziekte, terwijl de familie en omgeving al duidelijk merken dat de hersenfuncties achteruitgaan, kan deze test soms slechts één, twee of drie fouten opleveren. Ik heb alleen geen cijfers nodig om te weten dat mijn moeder in nauwelijks twee jaar tijd getransformeerd is naar een schim van de prachtvrouw die ze voordien was.

‘Komt u maar terug naar voren, mevrouw,’ zegt de neuroloog tegen mij, zonder op te kijken. Hij is net een fractie van een seconde te laat met zijn controledrang. Ik sta al zo goed als terug aan haar zijde en overhandig hem de envelop die ik van haar huisdokter heb meegekregen.

‘Ah, oké ... Laat ons eens kijken.’

Een vreemde gang van zaken vind ik dat, alsof ik niet weet wat er op dat briefje staat, maar toch moet de communicatie tussen de alwetenden afgeleverd worden in secuur dichtgeplakte enveloppen. Ik zou hem evengoed het verslag mondeling kunnen

doen, en nog gedetailleerder ook. Wie maakt hier de hel elke dag mee? Dokters of wij?

‘Zo, het proces voor opname is dus gestart?’ zegt hij, met een ongevoeligheid die perfect past bij de steriele ruimte waarin we ons bevinden. ‘Heeft u al een verzorgingshuis op het oog?’

‘Naar het verzorgingshuis ga ik niet, hoor!’ roept mijn moeder vastberaden.

‘Dokter, kan ik u even spreken?’ zeg ik. Buiten! Op de gang! schreeuwt mijn blik. Zo zelfverzekerd als hij zich daarnet gedroeg, met zijn houding van “ik bepaal hier alle regels, ziet u”, kijkt hij me aarzelend aan. Ik neem dan maar de leiding en loop de gang op. Het duurt niet langer dan een paar seconden voor hij me volgt, maar voor mij voelt het alsof ik daar minutenlang wortel sta te schieten.

‘Dokter, mijn excuses, maar u kunt écht het woord “verzorgingshuis” niet uitspreken in haar bijzijn. Voor haar is dat het grootste taboe. Vraag me niet waarom, het is nu eenmaal zo.’

Ik heb geen zin om de geschiedenis van ons gezin aan een vreemde uit te leggen. Noch de kracht. Het is nu eenmaal zo dat sinds mijn moeders hersenen overwoekerd worden door het kwaad, zowel mijn zus als ik dat ene vervloekte woord uit onze woordenschat hebben geschrapd. Ze was altijd al als de dood voor wat zij als ‘het huisje des doods’ bestempelt. ‘Stop mij nooit van mijn leven in een verzorgingshuis!’ Wat de dieperliggende reden daarvoor is, weet ik niet met zekerheid. In de jaren veertig betekenden verpleeghuizen voor iedere sterveling het einde en ik kan alleen maar vermoeden dat ze haar angst als kind heeft opgedaan.

Haar aversie heeft ervoor gezorgd dat ze ondanks haar eigen afstervende hersenen tot de laatste snik voor haar eigen moeder is blijven zorgen, om toch maar te voorkomen dat die in zo’n gesticht zou terechtkomen. Onze meme is achtennegentig jaar geworden, op één dag na dan wel, en heeft geen uur van haar bestaan in een verzorgingstehuis verbleven. Het leven heeft dan toch één ding goed gedaan.

De neuroloog lijkt zodanig in zijn eer geraakt dat hij onmiddellijk rechtsomkeert maakt naar zijn bureau, alsof hij zich daar, in zijn eigen stoel, pas in zijn kracht voelt. Ik herken dat, ik weet heel goed hoe plaatsen, houdingen of woorden verbonden kunnen zijn met een gevoel. Lig ik in de zachte kussens van mijn ecru bank in mijn cosy corner, een klein hoekje dat ik vol warmte heb ingericht, los van de strakke zwart-witte ruimtes in de rest van m'n loft, dan kom ik tot rust. Kleed ik me op in een perfect getailleerd Italiaans mantelpakje, dan voel ik me on top of the world. En hoor ik woorden die ook maar iets te maken hebben met die derde januari in 1997, dan sla ik door, als een wilde van wie de ziel met hamers en beitels kapot geklopt wordt.

Hij neemt weer de touwtjes in handen:

‘Misschien is het een optie om met dagverblijf te beginnen, zodat ze aan de situatie kan wennen.’

Mijn moeder kijkt me aan, maar omdat ze dat woord niet kent, blijft ze stil. In haar lichaamshouding zie ik echter een ontwakende onrust en ik handel het gesprek nu kort en zakelijk af. We moeten hier zo snel mogelijk weg, ik wil thuis zijn vóór haar volgende crisis. Ik zeg dat ik zijn voorstel zeker in overweging neem en zal opnemen met haar huisarts.

De rit naar huis verloopt rustiger dan ik verwachtte, al jammert ze voortdurend dat ik maar beter goed moet beseffen dat ik haar nooit in een verzorgingshuis mag stoppen.

‘Dan ben ik direct dood!’

Als de hoge eiken voor haar huis in zicht komen, roept ze ineens:

‘Maar je rijdt niet goed, we moeten naar mijn huis!’

‘Maar mama toch, natuurlijk rij ik goed.’

We komen tot stilstand voor haar garagepoort.

‘Kom, we gaan naar binnen, je zal zo zien dat dit jouw eigen huis is.’

Ik krijg haar met moeite uit mijn wagen getild, zo strak staan haar spieren.

‘Dit is niet mijn huis. Kom, we gaan weer weg, we gaan naar mijn huis.’

Ze wurmt zich los van mijn arm en wil weglopen.

‘Kom, mama, kijk,’ zeg ik. ‘Dit is jouw plek, hier kijk je altijd tv.’

We gaan zitten, maar na vijf seconden valt ze furieus tegen me uit:

‘Dat jij me zelfs niet naar mijn eigen huis wil brengen! ’t Is verdomme een schandaal! Zo jouw moeder voor de gek houden! Ik ga alleen naar huis! Waar is mijn auto?’

Ik krijg er geen woord meer uit en staar naar de haard, waarin mijn grote held ook uren naar de vlammen kon zitten staren zonder dat we wisten hoe zwartgallig zijn gedachten moeten geweest zijn.

‘Ik wil dood! Ik wil dood! Ik wil dood!’

Ze kermt en kreunt en herhaalt haar klaagzang voor de zoveelste keer. Ze duwt zich overeind, schuifelt naar de deur en zegt:

‘Ik ga me onder een vrachtwagen gooien.’

Dit is nu zo’n voorbeeld van verankering. Eén dergelijke allusie en ik splijt in twee van pijn.

Ik spring overeind en loop naar haar toe.

‘Mama, kom terug, kom terug. We gaan rustig zitten, kom.’

Ze doet zowaar wat ik zeg, gaat zitten en blijft even rustig voor zich uit staren. Even krijg ik tijd om de gitzwarte herinneringen uit mijn hoofd te persen.

Dan barst het heden weer los.

‘Neen! Neen! Ik wil dood! Ik ga mij nu onder een auto gaan gooien!’

Opnieuw staat ze op en schuifelt ze naar de deur en weer spring ik overeind en haal ik haar terug. Ik ben intussen vermorzeld tot gruis, tot minuscule deeltjes te midden van het puin na een oorverdovend en allesvernietigend bombardement.

Hoe kan ze mij dit aandoen. Ze weet toch verdomme als de beste wat zoiets met ons doet?!

‘Ik ga mij toch onder een auto smijten! Jij gaat mij niet zeggen wat ik ga doen, hoor.’

En weg is ze.

Nog een keer.

Ik kan niet meer.

Ik kan gewoon niet meer.

Een eenvoudige zin van vijf eenvoudige woorden omdat ik eenvoudigweg niet anders kan omschrijven dat ik eenvoudigweg niet meer kan.

Ik laat haar dan ook gaan.

Dan moet ze het maar doen.

Dan moeten we dat ook nog maar op onze nek krijgen en een tweede keer spartelend proberen te overleven.

Dan kunnen we ze allebei naar het kerkhof dragen.

Dan hebben we het allemaal gehad.

Maar ze komt terug, gegrepen door de wreedheid van haar daad. Zo stel ik het me in elk geval voor of zo reageren mijn verankerde emoties. Want zij zou nooit – dat weet ik zeker! – tot zoiets in staat zijn. Zij die leeft voor haar kinderen.

Ze schrijdt voort op haar wankele benen en laat zich naast mij neervallen. Ik wil haar omhelzen, ik wil haar innig, zo innig, vasthouden en vastklemmen in mijn armen. Haar tegen mijn borstkas drukken, haar aaien, haar nog meer liefhebben, haar danken voor die bikkelharde overlevingsstrijd.

Omdat zij wel is teruggekeerd.

Maar ik ben verdoofd en kan niet doen wat ik wil doen.

Midden in de nacht lig ik nog klaarwakker, mijmerend over mijn leven. Hoe werkt zoiets in dat hoofd van haar?

Staat ze in een uitzichtloze zandvlakte in een dorre, bloedhete woestijn waar woeste zandstormen razen die haar levend onder de schurende zandkorrels begraven, haar krakend de mond snoeren, waar ze in een wreedaardige draaikolk meegezogen wordt naar ongekende dieptes?

Of voelt ze zich eerst zalig gelukkig, omdat ze middenin een groen weiland staat, waar Red Holstein-koeien vredig grazen tussen de duizenden parels dauw? Tot plotsklaps de overwoekering van wilde planten uit haar grondvesten barst en zij trappelend,

vol angst, haar benen de lucht in gooit om zich niet te snijden aan de razendsnel groeiende distels en de barrière van stekelige vuurdoorn die haar territorium afbakent?

Ze kan wellicht geen kant meer uit. Ze kan zich zelfs niet meer bewegen. Het vergif heeft haar benen lamgelegd.

Hoe machteloos kan een mensenleven worden?

Aanvaarden

Het is zaterdag. Ik haat zaterdagen. Zondagen trouwens ook. Ik ben zoveel liever op kantoor.

Tegen twaalf uur kom ik aan bij mijn moeders huis. Mijn auto ruikt naar chocoladekoeken, versgebakken croissants en gezond meergranenbrood, de geuren harmonieus versmolten, en ik denk: kon ik dat ook maar, ergens zaligheid kopen en die moeiteloos met mijn ziel laten versmelten tot één geheel van gelukzaligheid.

Waar vind ik zoiets hemels?

Dat verlangen wordt met de kracht van een tornado uit me losgerukt zodra ik mijn moeders voordeur open. Haar huis lijkt een duivelsoord. Ze briest als een wild paard en kijkt me aan alsof ik de personificatie van het kwaad ben. Hoewel ik liever niet heb dat ze te veel vetten en suikers eet en er zelf ver vandaan blijf, gun ik haar toch elke zaterdagmiddag haar favoriete koffiekoeken, die ze in heldere toestand elk weekend in overvloed kocht. Bij haar eerste hap glundert ze een aantal minuten van geluk en dat is precies wat ik nodig heb. Maar vandaag wil ze mijn koeken niet, ze komt nog liever om van de honger.

‘Als ik dood ben, zal alles veel gemakkelijker zijn!’ bijt ze me toe. ‘Ik ga stoppen met eten.’

Ze verdenkt me er bovendien van oud brood en bedorven koeken uit eigen diepvries te hebben meegebracht. Twee minuten later loopt ze naar de deur en krijst ze dat ze vertrekt. Waar naartoe weet ze niet, maar in ieder geval weg van mij.

‘Ik ga mij aan een koord hangen!’

*Ik ga mij aan een koord hangen?
Ik ga mij aan een koord hangen?!*

Die woorden katapulteren me naar de kolkende gitzwarte massa in mijn herinneringen die ik jarenlang weggeduwd heb. Ik word verzvolgen in het hellevuur van toen. Ik tier en tier nog harder. Ik sla met mijn handen op mijn hoofd, doe mezelf pijn en stuif van de ene uithoek van de eetkamer naar de andere.

‘Dát mag je nooit meer zeggen! Nooit, nooit, nooit meer! Je maakt mij kapot! Compleet kapot! Is dat wat je wil? Ik ga weer weg!’

Weggaan is nu voor ons allebei het beste. Maar ik ga zitten. Ik kan niet weg. Ik wil ook niet weg. Mijn hart wil het niet. Ik kan onmogelijk mijn moeder achterlaten.

Een ondraaglijk schuldgevoel verteert me, vraatzuchtiger dan de afbraak in haar cellen.

Ik ga kapot aan dit alles.

Ik *bén* kapot, al zo lang.

Ik blijf zitten en incasseer elke slag. Ze scheldt me de huid vol. Dat ik niets voor haar doe. Dat zij haar hele leven gewerkt heeft op de boerderij om ons kansen te geven. Dat ik haar in de steek laat.

Dan volgt een lange stilte. Elke spat levensenergie is uit ons weggevloeid. We zijgen neer, elk op onze vaste plek, en laten de tijd op eigen tempo voorbijgaan.

Drie kwartier later moet ik echt weg. Ik heb een afspraak bij mijn kapster, twee straten verderop, maar ik ben volledig verlamd en kan het gewoonweg niet over mijn hart krijgen om haar zo achter te laten. Minutenlang blijf ik zo wachten. Afwegend tussen weggaan of blijven. Beseffend dat het motief voor mijn vertrek meer dan absurd is. Maar wetend dat ik weg moet, weg wil, omdat mezelf uit deze kwelling sleuren op dit moment mijn enige redding is.

‘Mama, ik moet even weg, maar kom daarna zeker terug. Rust nog wat uit, oké? Of eet een lekkere chocoladekoek. Ik heb jouw favoriete gekocht.’

‘Kun je niet bij mij blijven?’ vraagt ze met een heel klein stemmetje. ‘Moet je echt weg?’

Haar nederige toon, haar smekende blik, ze snijden door mijn ziel.

‘Je mag me niet alleen laten. Je moet terugkomen om mij naar mijn huis te brengen. Kom je zeker terug?’

Ik weet niet wat ik moet doen en hoe zij zich de komende uren zal redden. Ik wil mijn zus opbellen, maar wat kan ik zeggen? Moet ik ook haar hart nog verder belasten met het leed uit ons heden en verleden?

Met een hoofd vol vragen en een beeld dat ik maar niet van mijn netvlies krijg, stap ik mijn vaste kapsalon binnen. Met de glimlach natuurlijk, alles om te vermijden dat iemand mijn verdriet kan zien.

God mag weten hoe ik het drie uur lang heb volgehouden tussen de praatjes over niets. Ik vermoed dat elke hersenfunctie in mij verdoofd is. En nu moet ik weer terug naar mama. Alles in mij verzet zich, mijn hart is al zo broos en ik kan onmogelijk nog eens zo’n scène aan met woorden die mij levend kruisigen. Dan stel ik me voor hoe het voor haar moet zijn, hoe zij daar rondloopt, alleen, in dat veel te grote en voor haar vreemde huis.

Ik wil niet terug, maar doe het toch. Ze gedraagt zich rustiger en is blij me te zien. Dat voelt als puur geluk. Geluk zit echt in de kleine dingen. Alleen kan ik op haar gezicht niet lezen of zij nog weet uit welk vagevuur we net gekomen zijn. Ik wil haar mijn spijt betuigen, mijn liefde uiten, maar zwijg in alle talen en blij achter met een jarenoud schuldgevoel. Ik pak het groene schriftje en lees dat er een nieuwe thuisverpleegster langs is geweest. Haar vertrouwde dagelijkse metgezel is een weekje met vakantie. ‘Ik heb Monique deze ochtend in bad gewassen,’ lees ik, ‘en ook haar haren.’

Ik zag natuurlijk meteen dat mijn moeder er oud en afgeleefd uitzag toen ik aankwam, maar dacht dat het aan haar kopzorgen zou liggen. Ik begriep nu hoe het komt. De nieuwe verzorgster

heeft mijn moeders haren gewassen, dat wel, maar ze daarna gewoon zo laten drogen, waardoor haar kapsel onverzorgd en plat rond haar gezicht hangt.

Mijn moeder is altijd een stijlicoon geweest en spiegelde zich in haar tienerjaren aan de gratie en zwier van vrouwen als Jacky Kennedy en Grace Kelly. Als kind bladerde ik gefascineerd door de fotoalbums. Tijdens hun verlovingstijd zagen mijn ouders er allebei schitterend uit, terwijl ze van eenvoudige komaf waren. Mijn vader strak in het pak of witte smoking met bijhorende vlinderdas; mijn moeder in lange, chique jurken vol glinsterende versieringen. Daar veranderde na hun trouwen weinig aan. Ze kochten de boerderij van mijn vaders ouders en liepen door de week rond zoals iedereen op het platteland, maar als ze naar een feest gingen, veranderden ze in een stijlvol prinselijk paar.

Ik kan het dan ook niet aanzien om mijn moeder zo slonzig te laten rondlopen en beslis ondoordacht om zelf voor kapster te spelen. De douche- en badmomenten hebben we wijselijk aan de verpleging overgelaten, maar haar kapsel verzorgen, dat moet lukken.

‘Kom, mama, ik ga jouw haren wassen, zodat je weer mooi bent.’

Ik weet niet wat ik kan verwachten en bereid me op het ergste voor, maar het blijft verbazingwekkend hoe de ziekte mijn moeder telkens weer anders laat reageren dan ik me voorstel. Ze glimlacht en volgt me gedwee naar de badkamer.

Ik vraag haar op de knieën te gaan zitten voor de badkuip en haar hoofd naar voren te buigen. Onwillekeurig moet ik terugdenken aan al die keren dat zij over mij gebogen stond, toen zij nog moeder was en ik het kind. Terwijl ik haar hoofdhuid inwrijf met naar jasmijn geurende shampoo, loopt een traan over mijn wang en ik vraag me af of dit misschien zo'n moment van hemelse harmonie kan zijn zoals ik ervoer door de zalige geur van boterkoeken.

Bij het droogwrijven begint ze te gillen, ze zegt dat ik te hard duw, dat ik haar hoofd ga breken. Ik kijk haar in de ogen. Ik weet niet of ze het werkelijk meent, ik wrijf zachter dan ik bij een

baby zou doen. Zodra haar blik de mijne vangt, schiet zij in een schaterlach en bekijkt ze me met speelse deugnietogen, zoals ze ook deed toen ik nog een kind was. Ze gaat gewillig op een kruk zitten, als een kind dat zich na een pijnlijke knieval door haar moeder laat verzorgen, en laat me elke haarlok in een roller draaien en vastzetten met een speldje. Ik vraag me af waarom ik dit al niet veel eerder heb gedaan. Lichaamscontact is zo belangrijk voor mensen met dementie. Het voelt alsof ze gezalfd worden met de liefde van degene die hen aanraakt. Dat effect is nu ook goed merkbaar. Ze heeft elke vorm van angst laten varen. Ze laat alles toe, spartelt geen seconde tegen en geniet van mijn aanrakingen, zodat ik beslis ook haar rug nog in te smeren met de zalf tegen de uitslag. En plots besef ik: dit soort intimiteit mist zij al vijftien lange jaren.

Uiteindelijk is mijn moeder totaal uitgeteld en durf ik haar alleen te laten. Morgen ben ik sowieso terug. Ik help haar uit de kleren en in bed, en stop haar warm in.

Zodra ik in mijn wagen zit, overvalt de zwaarte me weer. Mijn keel voelt ruw aan, alsof ik tot zonet bij machte was elke ziektekiem in mezelf te verdringen en ze nu hun kans grijpen en me voor de honderdste keer dit jaar ziek maken. Ik heb geen idee hoe ik uit die vicieuze cirkel moet ontsnappen, voel me een bungeejumper die van hoog naar laag en weer terug stuitert, vastgebonden aan zijn elastiek. Heb ik veerkracht over, dan werk ik me te pletter om zoveel mogelijk aan mijn demonen te ontsnappen, met als enige resultaat dat ik mijn zwaarbelaste gestel nog meer uitput en zowat elke microbe in de lucht naar me toehaalt. Haal ik daarna opnieuw zestig procent van mijn krachten, dan stort ik me opnieuw in extreme professionele drukte.

Hoe lang kan dit nog duren vooraleer ik er helemaal bij neerval? En mijn moedertje? Hoelang houdt zij nog stand? Ze onthoudt niet veel langer dan een paar minuten wat er gebeurt, maar ik weet zeker dat de slopende psychoses een dodelijk effect hebben op haar lichaam en geest.

‘Voor iemand met alzheimer zelf is de ziekte toch goed leefbaar?’ durven sommige onwetenden te beweren. ‘Ze zijn misschien niet meer helder van geest, maar toch wel gelukkig?’

Ze moesten eens weten.

Mijn zus belt onverwacht. Wanneer ik haar stem hoor, barst ik in tranen uit. In horten en stoten beschrijf ik mijn dag en ik moet woorden in de mond nemen die ik vijftien jaar lang niet heb kunnen uitspreken. Ik zie het koord zelfs voor mijn ogen hangen.

‘Zus toch,’ zegt ze. ‘Jij hebt het nog altijd niet geaccepteerd, hè? Je moet, zus. Je moet! Je kan niet anders dan het aanvaarden.’

Aanvaarden?

Aanvaarden?!

Ik kan niet aanvaarden wat hij gedaan heeft!

Er is zoveel gestorven die dag.

Niet één, maar vier mensen tegelijk.

Dat weet ik nu.

Dat zie ik nu.

Mijn moeder, mijn zus en ik, we waren van één ding overtuigd: we zouden verder gaan met ons leven. En dat deden we ook. We vonden het zelfs verdomd goed van ons dat we zoiets immens en onvatbaar achter ons hadden kunnen laten en toch weer gelukkig waren.

Maar wat maakt onze rede ons allemaal wijs?

Waren we wel echt gelukkig?

Mijn moeders ziekte heeft me duidelijk gemaakt van niet.

Mijn zus heeft me door de jaren heen ettelijke keren geconfronteerd met de schrijnendste vraag die me kon worden gesteld.

‘Mama is toch weer gelukkig? Ze lacht toch weer, niet? Wat vind jij, zus? Vind jij het ook? Ja, ik denk echt dat ze het een plaats gegeven heeft en nu het beste van haar leven probeert te maken.’

Wat kon ik zeggen?

Ik was zelf zo gepijnigd door het lijden van de twee belangrijkste mensen in mijn leven. Ik kon mijn gevoel simpelweg niet eerlijk uitspreken. Ik kon mijn waarheid niet openbaren. Ik moest haar sparen. We hadden al genoeg geleden.

Altijd weer antwoordde ik haar, op een abnormaal gedempte toon, zonder de poeha die ik in me heb wanneer ik uit volle overtuiging spreek:

‘Ik weet het niet, zus. Ik denk het ook wel. Ja, het zal wel zo zijn. Laat het ons maar hopen.’

Zoals iedereen die op zoek is naar zichzelf, onthield mijn zusje alleen wat zij graag wilde horen en duwde ze al het andere heel hard weg.

‘Oef, jij denkt het ook!’ zei ze dan opgelucht. ‘Dat maakt me zo gelukkig!’

Ik was toch zó kwaad.

Op hém.

Of misschien eerder op het leven.

Op óns leven.

Omdat ik dan niet kwaad op hem hoefde te zijn.

Ik kan die pijn die zijn daad veroorzaakte simpelweg niet aanvaarden.

Niet voor mijn moeder, omdat zij zo iets wreeds nooit had mogen meemaken.

Niet voor mijn zus, wier ziel nog vijf levensjaren vroeger dan de mijne met zo iets onmenselijks werd bezoedeld.

En niet voor mijzelf. Omdat ik zóveel meer van hem had verwacht.

